

Diarienummer: OAN.2016.144

Datum: 2016-09-12

Sektorchef Ebba Sjöstedt

E-post: Ebba.Sjostedt@ale.se

Omsorgs- och arbetsmarknadsnämnden

Översyn av omsorgsavgift (maxtaxa)

Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller (8 kap. 3 b § kommunallagen). För tjänster eller nyttigheter som kommuner eller landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet. I 8 kap. 3 c § kommunallagen (KL) finns en bestämmelse om ett tak för avgiften. Denna bestämmelse kallas för självkostnadsprincipen och innebär att kommuner och landsting inte får ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller.

Avgifter och taxor inom äldreomsorgen är delvis antagna av kommunfullmäktige tidigare. Justeringen som föreslås i detta utlåtande är en höjning av omsorgsavgiften från nuvarande 1 772 kronor/månad till 1 991 kronor/månad. En höjning av omsorgsavgiften enligt förslag utmynnar i intäkter på drygt 167 000 kronor för sektor arbete, trygghet och omsorg (ATO). Parallellt med detta minskar det kommunalekonomiska utjämningsbeloppet med motsvarande belopp enligt regeringens budgetproposition som antogs av riksdagen (december 2015).

Förvaltningens beslutsförslag till Omsorgs- och arbetsmarknadsnämnden

Omsorgs- och arbetsmarknadsnämnden föreslår att kommunfullmäktige beslutar att anta taxa för omsorgsavgift enligt förslag märkt "Förslag 2016-09-05". Taxan träder i kraft 2017-02-01 då nu gällande taxa upphör att gälla.

Ebba Sjöstedt

Sektorchef

Ulrika Johansson

Administrativ chef

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande, 2016-09-05
- Omsorgsavgift (maxtaxa) 2016-09-05

Ärendet expedieras efter beslut till:

För vidare hantering

Kommunfullmäktige

Verksamhetschef äldreomsorg

Enhetschefer äldreomsorg

Controller sektor arbete trygghet och omsorg (ATO)

Enhetschef Biståndsenheten

Bakgrund

I december 2015 antogs regeringens budgetproposition av riksdagen där bland annat en höjning av högkostnadsskyddet inom äldreomsorgen ingick. Högkostnadsskyddet, även kallat maxtaxa, är ett avgiftstak som infördes 2002. Införandet av maxtaxan innebär att kommunen inte kunde ta ut högre omsorgsavgift från enskilda omsorgstagare än avgiftstaket. Syftet med reformen var att skydda omsorgstagare med låga inkomster och låga pensioner. Innan maxtaxan infördes varierade omsorgstagarnas utgifter stort och det saknades enhetlighet mellan kommunerna gällande finansiering av äldreomsorg. Maxtaxan regleras av självkostnadsprincipen som återfinns i kommunallagen (KL). Den lyder följande:

”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden).” – 8 kap. 3 c § KL

Höjningen av högkostnadsskyddet (maxtaxan) har möjliggjort för kommuner att ta ut 1 991 kronor i omvårdnadsavgift per enskild omsorgstagare och trädde i kraft den 1 juli 2016. Detta innebär en höjning på 219 kronor för den enskilde omsorgstagaren (i jämförelse med det tidigare avgiftstaket på 1 772 kronor). Enligt socialdepartementets promemoria¹ påverkar denna avgiftsförändring en fjärdedel av landets omsorgstagare. I samband med att staten höjt maxtaxan har man parallellt sänkt det årliga statsbidraget till landets kommuner med motsvarande belopp. Det innebär att den kommunalekonomiska utjämningen (statsbidraget) minskats med 148 miljoner kronor från och med 2016².

Staten har ensamrätt om att besluta om enskilda personer skall betala skatt eller avgift till det allmänna. Däremot lämnar staten emellertid utrymme åt kommunerna att själva bestämma om avgifter genom lag eller förordning. Ett sådant stadgande återfinns i kommunallagen och lyder följande:

”Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som kommuner eller landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet.” – 8 kap. 3 b § KL

För att en kommun eller ett landsting ska få ta ut avgift för en tjänst eller en nyttighet som de är skyldiga att tillhandahålla krävs det en särskild föreskrift. Kommunallagens allmänna regler om avgifter har därför kompletterats med specialbestämmelser om avgift på olika områden.

Avgiftsbeslut tillhör gruppen ’viktiga ekonomiska frågor’ och kan därför inte delegeras från kommunfullmäktige till nämnd. Fullmäktige har däremot ingen skyldighet att avgöra avgiftssättningen i varje enskilt fall. Om fullmäktige antagit riktlinjer för avgiftsuttagen är det möjligt för nämnden att bestämma beloppet för avgiften. Översyn av taxor för sektor arbete, trygghet och omsorg (ATO) har tidigare gjorts och förslag till beslut tas fram regelbundet årligen till kommunfullmäktige. Detta underlag berör förslag på ny omsorgsavgift för omsorgstagarna i Ale kommun.

Omvärldsanalys

För att ha förståelse för hur Ale kommun förhåller sig till omvärlden gällande omsorgsavgift har uppgifter insamlats från närliggande kommuner. Se tabell nedan:

Ale kommun SE-449 80 Alafors	Organisationsnummer 212000-1439	Telefon 0303-33 00 00	E-post kommun@ale.se	www.ale.se
--	---	---------------------------------	--------------------------------	-------------------

TABELL 1.1

Kommun	Datum för införande av höjd omsorgsavgift
Alingsås	2016-07-01
Göteborgs Stad	2016-07-01
Kungälv	2017-01-01
Lerum	2017-01-01
Lilla Edet*	2017-01-01
Stenungsund	2016-07-01
Trollhättan	2016-07-01

*Inget beslut har tagits av kommunfullmäktige i Lilla Edet men det finns en målsättning att framföra ett förslag till beslut på höjning av maxtaxan under andra halvåret 2016 (med startdatum 2017-01-01).

Enligt ovanstående tabell (1.1) har samtliga närliggande kommuner, förutom en, tagit beslut om att införa en höjd omsorgsavgift.

Avgifter

Socialtjänstlagens regler om avgifter

Preciserade bestämmelser om avgifter återfinns i 8.kap socialtjänstlagen (SoL). Här framgår bland annat vilka insatser som får och inte får avgiftsbeläggas. Insatser som inte får avgiftsbeläggas är exempelvis behandlingsinsatser. Däremot får kommunen ta ut skäliga avgifter för andra insatser. De insatser som får avgiftsbeläggas innefattar bland annat hemtjänst, dagverksamhet, bostad i särskilda boendeformer och 'annan liknande social tjänst'. Hemsjukvård är en insats som får avgiftsbeläggas. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader (självkostnadsprincipen som återfinns i 8 kap. 3 c § KL).

Det finns inget hinder mot att avgifter differentieras med hänsyn till de enskilda omsorgstagarnas inkomster. Inkomsten har också betydelse för det förbehållsbelopp som den enskilde har rätt till när dennes avgift bestäms. Det är alltså av betydelse att de enskildas inkomster beräknas på ett enhetligt sätt. Det man beräknar kallas för avgiftsutrymme. Hur avgiftsutrymme beräknas framgår i avsnittet 'Beräkning av avgiftsutrymme för enskild omsorgstagare'.

Statistik i Ale kommun

Följande underlag är insamlad data från omsorgssystemet 'Treserva'¹ den 26 augusti 2016. Detta underlag berör omsorgstagare som betalar nuvarande maxtaxa (1 772 kronor per månad).

TABELL 1.2

Avgiftsutrymme	Antal omsorgstagare som betalar 1 772 kr
Avgiftsutrymme över 1 991 kr	61
Avgiftsutrymme inom intervallet 1 772 kr – 1 991 kr	6
TOTALT	67

I dagsläget betalar 67 omsorgstagare nuvarande omsorgsavgift (maxtaxa) på 1 772 kronor i Ale kommun. Av dessa kommer 61 beröras med en höjning på 219 kronor per månad då de har ett avgiftsutrymme högre än 1 991 kronor. Utöver dessa 61 omsorgstagare betalar sex omsorgstagare nuvarande maxtaxa (1 772 kronor) med undantaget att de har ett avgiftsutrymme som är inom intervallet 1 772 – 1 991 kronor. Det innebär att de kommer beröras av en höjning av omsorgsavgiften men dock inte högre än vad deras avgiftsutrymme ligger på då de inte har en skyldighet att debiteras högre än avgiftsutrymmet. Med andra ord kommer de beröras av en avgiftshöjning som är lägre än 219 kronor per månad. Se räkneexempel nedan:

RÄKNEEXEMPEL 1.1

Bengt, 79 år, har ett avgiftsutrymme på 1 829 kronor. Med nuvarande maxtaxa betalar Bengt 1772 kronor i omsorgsavgift. Vid ett införande av den nya maxtaxan (1991 kronor) kommer Bengt betala 1829 kronor (avgiftsutrymmet). Det innebär att Bengt får en höjd månadskostnad på 57 kronor per månad (1 829 kronor) istället för 219 kronor (1 991 kronor). Med det sagt innebär det att Bengt inte betalar mer än det avgiftsutrymme han har fått beslut om enligt de uppgifter han inlämnat till avgiftshandläggaren.

De omsorgstagare som har ett avgiftsutrymme under nuvarande maxtaxa (1 772 kronor per månad) berörs inte av en höjning av omsorgsavgiften. Hur avgiftsutrymme beräknas framgår i nästkommande avsnitt.

Beräkning av avgiftsutrymme för enskild omsorgstagare

För att kunna beräkna varje enskild omsorgstagares avgiftsutrymme behöver man behöva hålla koll på nettoinkomst, bostadskostnad och förbehållsbelopp. För att kunna beräkna nettoinkomst och bostadskostnad (hyra) behöver omsorgstagaren inlämna inkomstuppgifter samt underlag på hyreskostnad årligen för att avgiftshandläggarna skall kunna göra en korrekt bedömning gällande den enskilde omsorgstagarens ekonomiska situation. Om inga uppgifter inlämnas beräknas omsorgsavgiften till maxtaxan (1 772 kronor i dagsläget).

Förbehållsbeloppet är det belopp som varje enskild omsorgstagare har rätt att behålla innan en avgift tas ut. Det är en summa som varje enskild person anses behöva för att klara av sin vardag. Förbehållsbeloppet består av minimibelopp och bostadskostnad. Minimibeloppet beslutas årligen av regeringen och skall täcka utgifter för mat, hushållskostnader samt personliga behov (inklusive läkarvård och medicin). För år 2016 gäller följande summa (se tabell nedan):

TABELL 1.3

Alder	Ensamstående	Gift/Sambo
Över 65 år	5 001 kr	4 225 kr
Under 65 år	5 501 kr	4 725 kr

Förbehållsbeloppet dras av den sammanlagda inkomsten efter skatt. Denna summa kallas för avgiftsutrymme. Avgiftsutrymmet avgör hur mycket varje enskild omsorgstagare skall debiteras för de insatser som blivit beviljade. Om avgiftsutrymmet är ett negativt belopp tas ingen avgift ut. Med andra ord kan avgiften (debiteringen) aldrig bli högre än avgiftsutrymmet. Nedan följer figur som räkneexempel:

FIGUR 1.1

Summa nettoinkomster
- Förbehållsbeloppet

= Avgiftsutrymme

RÄKNEEXEMPEL 1.2

Eva, 74 år, är ensamstående och har en garantipension på 7 200 kronor, ett bostadstillägg på 5 500 kronor, en hyra på 7 500 kronor. Då Eva är ensamstående och över 65 år har hon ett minimibelopp på 5 001 kronor. Eva har enbart trygghetslarm som beviljad insats. Således blir uträkningen:

Inkomst:	Garantipension (7 200 kr) + bostadstillägg (5 500 kr)	Totalt: 12 700 kr
Utgifter:	Hyra 7 500 kr + minimibelopp (5001 kr)	Totalt: 12 501 kr
	12 700 kr (summa nettoinkomster)	
	- 12 501 kr (förbehållsbeloppet)	
	<hr/>	
	= + 199 kr (avgiftsutrymme)	

I detta fall har omsorgstagaren Eva ett avgiftsutrymme på 199 kr. Med det sagt berörs inte Eva vid en höjning av omsorgsavgiften. Om omsorgsavgiften höjs från 1 772 kronor till 1 991 kronor betalar Eva fortsatt 199 kronor för omsorgen.

Förslag till justering

Förslaget är att sektor arbete, trygghet och omsorg höjer nuvarande omsorgsavgift. Denna förändring innebär att Ale kommun hamnar i fas med närliggande kommuner varvid flertalet redan tagit beslut om att införa den nya maxtaxan på 1 991 kronor. Delvis är den nödvändig sett till att det kommunalekonomiska utjämningsbeloppet sänks för landets kommuner med 148 miljoner kronor.

Förslag på justeringar som skall träda i kraft 2017-02-01:

- Justering av omsorgsavgift (maxtaxa) från 1 772 kronor till 1 991 kronor.

Ekonomisk bedömning/konsekvens

För sektor arbete, trygghet och omsorg (ATO) är den ekonomiska bedömningen att förslaget innebär ökade intäkter på 167 220 kronor vid en höjning av omsorgsavgiften från 1 772 kronor per månad till 1 992 kronor per månad. Sex av 67 omsorgstagare berörs av en höjning som är lägre än 219 kronor per månad.

Ärendets kommunikationsbehov

Totalt berörs 67 personer av en höjd omsorgsavgift (enligt data insamlad den 26:e augusti 2016). Informationen om höjd omsorgsavgift bör kommuniceras muntligen samt skriftligen enhetligt till de berörda omsorgstagarna. En uppdatering bör även göras på kommunens hemsida gällande avgifter och taxor inom äldreomsorgen. Kommunens avgiftsbroschyr för äldreomsorg bör uppdateras parallellt.